

Дөр Устүнийг пролетарийлары бириккелэгэр!

Ликпунктын **Програмазы.**
(ПРОГРАММА ЛИКПУНКТА).

Бүдүргән улус
Көлананков Н. А., Чевалков П. И.

Ойрот Областын Полит-просвет чыгаргак.
Улуу-түрөсы, —1928 жыл.

Ойрот.

2-442

Дөр Устүнийг пролетарийлары бирикклэгэр!

Гос. Публичн. Б-ка

1929.

Об. экз.

Лнгр.

207

ЛИКПУНКТЫН **Програмазы.**

(ПРОГРАММА ЛИКПУНКТА).

Бүдүргэн улус

Каланаков Н. А., Чевалков П. И.

Инв. № 1285

Ойрот Областын Полит-просвет чыгарган.
Улулу—туразы, —1928 жыл.

АЛТАЙ УЛУСТЫ ЛИКПУНКТА КАНДЫЙ КУУ- ЧЫНДАРГА ҮҮРЭДЭТЭНИН ТООЛОП САЛГАНЫ.

Баштапкы айдаар Жаан куучынын (теманын) учу-
ры мындый: „Совет Жаан иш эдээчилэрдин Жааны“.

Баштапкы тема мынча күнэн мындый оок куу-
чындарга подтемаларга бөлүнип Жат:

а) Баштапкы подтема „Алтай кижинин күчи нэ-
зиндэ“. Эки күнгэ куучындап үүрэдэр.

Экинчи подтема: „Бистин күч укту малда“.

Бир күнгэ куучындап үүрэдэр.

б) III-чи подтема „Аш салары тузалу“.

Бир күнгэ куучындап үүрэдэр.

в) IV-чи подтема „Озо ийдэ-күч байда болгон“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

г) V подтема „Озо башкару байда болды“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

д) VI подтема „Жоктулар башкару алды“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

е) VII подтема „Жоктулардын күчи Совет Жаанда“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

ж) VIII подтема „Жоктулар Совет Жаанды тыгы-
дар кэрэк“.

з) IX подтема „Бистин иш-тожыбыс“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

и) X подтема „Эмэгэндэр кул эмэс“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

к) XI подтема „Үүрэдүдин тузазы“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

л) XII подтема „Бичик билбэс кижини мал тыгы-
дарга чыдабас“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

Экинчи куучындаар Жаан куучын (тема) „Совет Жаан албатынын мал ажын онжидэргэ шүүп эдип турган кэрэктэри“.

Бу теманы мындый оок куучындарга (подтемаларга) бөлүп куучындаар:

Баштапкы подтема:

а) „Алтай кижининг иш тожынын астамы ас болуп турган учуры“.

Бу подтеманы эки күнгэ куучындап үүрэдэр.

б) Экинчи подтема „Жылу кажаганын учуры“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

в) Үчинчи подтема „Укту айгырды уктап Жаан Якшы мал бүдэр“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

г) Төртүнчи подтема „Кижээ агаштын тузалузы“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

е) Бэжинчи подтема „Аш курсак таап аргаданар кэрэктэр“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

з) Алтынчы подтема „Аг андаары“.

Эки күнгэ үүрэдэр.

ж) Жэтинчи подтема „Бөөрининг кижээ чачылта түжүрэри“.

Бир күн үүрэдэр.

и) Сегизинчи подтема „Аракынын Жаманы“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

к) Тогызынчы подтема „Кузуктаары“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

л) Онынчи подтема „Кэмжилү курсак бэрбээ, Жылу кажаган уйды сүтэндирип болбос“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

Үчинчи тема „Ойрот Област оны ижи-тожы“.

Бу III тема мындый подтемаларга бөлүнүп жат:

а) „Ойротынг Облазы“.

Бу подтеманы 2 күн үүрэдэр.

б) Экинчи подтема „Алтай улустын ижи-тожын“.

көндүктүрөр жолдор“.

Бир күнгө үүрэдэр.

в) Үчинчи подтема „Деревнэ-лэ город саду алы-
жып турганы“.

г) Төртинчи подтема „Алтай улустың Јүрүми“.
Эки күнгө үүрэдэр.

з) Бэжинчи подтема „Бичик биликэ үүрэнэри“.

Бир күнгө үүрэдэр.

Төртинчи тема „Јаң кэрэгиндэ блаажып тар-
тышканы“.

Бу тема мындый подтемаларга бөлүнэт:

а) Баштапкы подтема „Ишмэкчилэ капиталистар
тартышканы“.

Бир күнгө үүрэдэр.

б) Экинчи подтемазы „Кызыл чэрү“.

Бир күнгө үүрэдэр.

Үчинчи подтема:

в) „Совет Јаң ишмэкчи-лэ крестьяндардың јаңы“

Бир күнгө үүрэдэр.

Бэжинчи тема „Совет Јаң база национальный
(оок албатылар учун бүдэр) кэрэк.

Бу тема мындый подтемаларга бөлүнэт:

а) СССР-лэ оок албатылар.

Бир күнгө үүрэдэр.

б) Экинчи подтема „Каан тужунда оок албаты-
ларды кулданганы“.

Бир күнгө үүрэдэр.

Алтынчы тема „Ленин-лэ бастра Јердинг рево-
люциязы“.

Бу тема мунуый подтемаларга бөлүнэт:

а) Баштапкы подтема „Ленининг јүрүми, үүрэдүзи“.

Эки күнгө үүрэдэр.

б) Экинчи подтема „Интернационал“.

Бир күнгө үүрэдэр.

Јэтинчи тема „Јаш өскүримниң кыймыктаганы“.

Бу тема мындый подтемаларга болүнип јат:

а) Баштапкы подтема „Комсомол“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

б) Экинчи подтема „Пионерлэр“.

Бир күнгэ үүрэдэр.

АЛТАЙ ЛИКПУНКТА УЛУСТЫ КАНДЫИ БИЧИК-БИЛИККЭ ҮҮРЭДЭТЭН ПРОГРАММАЗЫ.

1. Тема „Совет жан иш эдээчилэрдин жань“.

Бу программага улусты бичиккэ „Коллектив Жоктуга арга“ дэп букварь-ла канайта үүрэдэрин күн саин тоолоп салган.

Подтема „Алтай кижинин күчи нэзиндэ?“

БАШТАПКИ КҮН.

Улустан мындый сурактар сурап угар:

Алтай улус кандый мал азрап јат?

Нэ кэрэк малды улус азрап јат?

Азраган малдан кандый туза алып јат? (Сүт, чэ-гээн, каймак, курут, эт).

Бу сурактардын кийниндэ үүрэнчиктэрди „мал тузалу“ эмтир дэп айттыр.

Бу сурактарды куучындажып божодоло, улусты „Мал тузалу“ дэп айтырган кийниндэ, ажындра јалбак чаазынга „Мал тузалу“ дэп печатный букваларга чийгэн сөстөрди көргүзэр. Айла ол сөстөрди ликпункта отурган улус јарт, илэ көрзин дэп јаан букваларга јап-јарт чийэр (јураар) кэрэк.

Онын кийниндэ мал дэгэн сөс бу, тузалу дэгэн сөс бу дэп айдала, отурган улустан ол сөстөрди сурап угар. База ол эки сости эки башка үзэ соголо, мынайта тургузала, „тузалу мал“ дэгэнин айттырып көр.

Улус ол эки сости таныыр боло бэрзэ, ологро ол эки сости тетрадказына чийдирэр (јурадар). Печатный букваларын јурадар. Кандый сөстөрди јурадыгар дэп сурап угар.

Онын кийниндэ „Коллектив јоктуга арга“ деген

буквардан мал дэгэн сости, тузалу дэгэн сости бэдрэдип таптырар.

Кэлгэн улус тооны канча јэтрэ тоолоп билэрин билип ал.

2. КҮН.

Подтемазы эски подтема.

Мындый сурактар сура:

Слэрдин јэрдэ улус мал угын јарандырар дэп кандый кэрэктэр иштэнип јат? Укту айгыр, бука, куча алдырды ба? Алып турган тузазы барба? Малынын угы, јаандап туру-ба? Укту јаан малдын тузазы артык-па, айтса уян оок малдын тузазы артык-па.

Малдын угын канайып јаандадар? Малды өлөңлө азраза, јылу кажаганга тутса, үүрэдү аайынча учурлу азралга тутса мал канайттар дэп сураар.

3. Укту бука, айгыр, куча алдырып јоннын малына салза, малды јаандадып јакшы укту эдип алар-ба?

4. Малдын угын јаандадып јарандыраында туза бар-ба?

Укту мал уян малдан тузалу дэп айтыр.

Улусты јакшы јаан укту малдын тузазы артык дэп айтырала, ажындра бэлэндэп бичип (јурып) алган „укту мал тузалу“ дэгэн сөстөрин улуска көргүзэр.

Мал дэгэн, тузалу дэгэн сости таныдыгар-ба дэп сурап айтырып көргүстирэр. Укту дэгэн сости айтырар.

Онын кийиндэ ол сөстөрдин ончозын јурадар. Кычыртар. Буквардан бэдрэдип таптырар.

Онын кийиндэ ол сөстөрди кат-кадына мынайып бөлүп көрөр ук-ту мал ту-за-лу. Сөстин каттарын јурадар. Буквардан таптырар. Сөстөрди каттарына бөлөргө үүрэдэр. Бөлүп салган каттарды бой-бойына бириктирип „укту мал тузалу“ дэп салала кычыртар. База ол сөстөрди, үч башка үзэ-лэ, мынайта солуш.

тра тургузала кычыртар: тузалу укту мал.

Укту мал тузалу. Сос саин сурап угар. Эски үүрэдүди катап айдып бэрэр. „Мал тузалу“ дэп.

Тоого үүрэдэри: Римский тоого чийдирип үүрэдэр. Оны чийэргэ јэнгил болуп јат.

Бирди мунайта бичидэр: I.

Экини „ „ II.

Ўчти „ „ III.

Бэшти „ „ V.

Тооны канайта бичиирин бойыг көргүзүп доского бичий лэ үүрэнчиктэргэ бичит. Бэш тооныг бичиги кижиниг јайа алакандап туткак бэш сабарына тунгэй дэп айт.

Бис канча сос кычырарга үүрэндис, оны тоого чиигэр үүрэнчиктэр үч сөскө үүрэндис дэп мынайта бичиир III. Бичикке эки күн үүрэнип јадым дэп, экини II бичиир.

3. КҮН.

Подтемазы: „Бистин күч укту малда“ Сурактар сура:

Укту малды кайдан алар?

Укту айгырды, буканы, кучаны уктап укту ат, уй, кой бүдэр-бэ? Анайып укту мал азрап турган улус бар-ба?

Укту айгыр тударга бириккэн улус бар-ба?

Укту уй, кой азраарга бириккэн улус бар-ба?

Укту малдыг тузазы ујан оогош малдан артык болордо, мал-ла курсагын азранган алтай улустыг ийдэ күчи укту малда болор-ба?

Слэрдин ийдэ-күч нэдэ болор? Үүрэнчиктэр „Бистин күч укту малда“, дэп айдар. Оныг кийиндэ „Бистин күч укту малда“ дэп ажындра бичип алган сөстөрдү үүрэнчиктэргэ көргүп айдып бэрэлэ, ологго айттырар, чийдирэр, буквардинг бэдрэдип таптырала, каттарына мынайып бөлдирэр:

Бис-тинг күч ук-ту мал-да. Үүрэнип алган сөстөр-

дин каттарын ончозын жууила, үүрэнчиктэргэ айдар:
„бу каттардан мындый сөстөр салып көрүгэр“:

Туза укту мал-да. Күч укту малда. База буквар-
дагы алдында үүрэнгэн сөстөрди ончозын каттарына
бөлдирип салдырар, кычыртар. База сөстөрди катта-
рына бөлөргө үүрэдэр. Билгэн каттарын жаантаин
түгэйлэштирип кычырып турар.

Тоо: Бис төрт сөс кычырар бөлдыбыс дэп IV
бичиир. Нэдэлэдэ алты күн үүрэнэчир дэп VI биир.
Римский тооны онго жэтрэ бичиир VII. VIII. IX. X.
Онынчы тоонын бичиги кижининг эки колын
сабарларын жайа-алакандаптудала, кирчы—түрий тут-
канына түгэй дэп айт.

4 КҮН.

Подтема „аш салары тузалу“.

Слэрдиг жэрдэ кандый аш салат.

Аш кандый бүдэт?

Малга бэрэр амтанду өлөң салат-па?

Күдэли кэндир салат-па?

Аш тузалу ба?

Бистин күч укту мал. База бир күч нэ болор.
Үүрэнчиктэр-аш бистин күч дэп айткан соондо,

„Аш бистин күч дэгэн сөстөрди көргүзэр, кычыр-
тар, чийдирэр, буквардан бэдрэдип таптыра-ла кычыр-
тар. Бистин күч аш дэгэн статьяны буквадан үзэ кы-
чыртар.“

АЖААРУ: Ажындра үүрэнчиктэргэ көргү-
зэрдэ бэлэндэп алган сөстөрди үүрэнип алган
дарын стэнээ мынайта кадап койор кэрэк.

Мал тузалу.

Укту мал тузалу.

Бистин күч укту малда.

Аш бистин күч.

Онон-до ары көргүзүп турган сөстөрди анайып
илип салып турар кэрэк.

Айла бу сөстөрдүн каттарын башка башка мунайып бичидип кычыртсын.

Мал ту-за-лу, ук-ту мал-да ту-за, бис-тин күч ук-ту малда буквардагы сөстөрдүн каттарын башка башка бөлүп айдарына үүрәтсин, ол билип алган сөстөрдүн каттарын бой-бойына түнгэйлэштирип, кычыртсын. Мынаг ары билгән каттарды жаантайн кычыртар кэрәк. Билгән каттарды стәнәгә кадап салар кэрәк. Кычырарга бэлән болор.

Тоо: 1, 2, 3, 4 дәп тоолорды бичидәр.

Б К У Н.

Подтема „Озо ийдә күч байда болгон“.

Сурактар сура:

Озо мал кәмнин колында болгон? Аш кәмнин колында болгон? Укту мал кәмдә болды?

Нәнин учун бай озо күч болды? Озо бай күч бололо, башкаруды колына тудып јоктуларды бийләп кулданган.

„Озо бай мал, ашту болды“ дәп ажындра јүрап алган сөсти үүрәнчиктәргә көргүзәр, кычыртар, чийдирәр, буквардан ол сөстөри бәдрәдип таптырала, кычырып айттырар. Ол сөстөрдү каттарына болор „Озо бол-ды“.

Буквардагы сөстөрдү ончозын кычыртар.

Үүрәнчик улус стәнәдә кадаган бичиктәрди, база буквардагы-да үэрәнгән сөстөрдү јакшы јарт кычырып турган болзо, аш дэгән сөсти айдарга оозыгарды ачып бэләндәнип үндәнип туругар деп айдар. Айдарда үүрәнчиктәр а а—а—а дәжип турарда, оларды токтодып база катан бэләндәнигәр дәп такып такып айтырып турала, аш дэгән сөсти айдарга бэләндәнәлә үнигәрди үстәң ончозын колымды јагып ийзәм айдыгар дәп айдала, „а“ дэгән букваны чөйдирип турала ончозын айдыгар дәзәгәр, уурәнчиктәр аш дэгән сөсти айдып ийәр. Онын соондо сләр аш дэгән

сөсти айдарга бэлэндэнип турала нэни үндэнип айттыгар? учунда нэни айттыгар дэп суразагару, үүрэнчиктэр озо „а“ дэп учунда „ш“ дэп айтканыбыс дээр.

„Ш“ дэгэн буква үн јок буква, оны айдарда кижитжин тиштэнип алала айдатан. Онын учун үүрэнчиктэр оны айдар тужунда тижин тиштэнэлэ айтсын.

Анайтпас-болзо озор „ыш“ дэп тэскэри айдып үүрэнэри магат јок.

„А“ база „ш“ дэгэн-букваларды бичидэр. Аш дэгэн сөсти бичидэр. Айла кандый-ла сөсти, букваны озо баштап үүрэдүчи бойы доскоо бичий-лэ үүрэнчиктэргэ бичидэр. Үүрэдүчи јаантаин анайып бичип үүрэтсин.

Тоо: Бежинчи күн үүрэдү болуп туру дэп 5 бичидэр.

Б К Ү Н.

Подтема „Озо башкару байда болды“.

Озо байлар албатыны канайта башкарган, кулданган? Јайзанг, дэмичи кэмгэ болужар болгон?

Нэнинг учун Јоктуга болушпас болгон? Нэнинг учун бийлэр байга болужар болгон?

Озо башкару кэмдэ болды јокту нэ болды.

Үүрэнчиктэр кару айткан соонда ажындра бичип алган „Озо башкару бойда болды. Јокту кул болды“ дэгэн сөстөрди стэнээ кадап салала, кычыртар, бичидэр, буквардан таптырып кычыртар.

Сөстөрди каттарына бөлөр: баш-ка-ру, бай-да бол-ды, јок-ту, кул. Бөлүктэрин бичидэр. Бөлүктэрдү бириктирип јангы сөстөр бичип кычырар (јок ту-да бол-зо, баш-ка-зы јок).

Онынг кийиндэ башкару дэгэн сөстинг учун чөйө айдыгар дээ, үүрэнчиктэр у—у—у дэп чөйө айдар. Ол сөстинг учунда нэни чөйө айттыгар дэп сураза, „у“ дэжип јарт айдарлар.

У дэгэн букваны чийдирэр. База ууш дэгэн сө-

сти бичидэр 1 ууш аш, 4 уш аш, 5 ууш аш дэп бичидэр. Буквардагы статьяларды кычыртар. „Озо башкару байда болды“, „Бай Кабай, јокту Кака“ дэгэн статьяларды.

Тоо: 6, 7 чийдирип үүрэдэр.

7 КҮН.

Подтема „јоктулар башкару алды“.

Јоктулар башкаруды канайып колына алды?

Нэниг учун јоктуларга совет јанг болужып јат?

Совет јанг јоктуларга нэни бәрди? Јоктуларды

бичиккэ урэдэт, төлүгэ акча бэрэт, калан салдырбай јат, база ишмэкчилэргэ Фабрик завод бэргэн, крестьяндарга јер бэргэн дэп айттырып алар.

Эмди башкаруды колына кэм алды дэп сураза, үүрэнчиктэр“ „Эмди јоктулар колына башкару алды дэп айдар. „Эмди јоктулар колына башкару алды“ деп ажындра бичигэн сөстөрди көргүзип, кычыртып, бичидэр, буквардан бэдрэдип таптырала кычыртар.

Јоктулар дэгэн сөстинг учун узада чөй дэзэ үүрэнчиктэр р-р-р-дэжэр.

„Р“ дэгэн букваны бичидэр. Онынг кийниндэ ол „р“ алдында үүрэнип алган а, ш, у буквалар-ла бириктирип, Ур, уур, ура, ару аш, ара, шаараш дэгэн сөстөрди бичидип, кычырта.

Буквардагы „эмди јоктулар колына башкару алды“ дэгэн статьяны кычыртар. Тоо: 8-9-10-бичидэр.

8 КҮН.

Подтема „јоктудыг күчи совет јанда“.

Озо башкару байда болордо, јокту не болгон?

Эмди Совет јанг кэмгэ тузалу? Нэниг учун јоктулардын аргазы совет јанг болуп јат?

Эмди јокту-да арга күч бар-ба?

Кандый арга күч бар? Совет јанг јоктулар-ла орто

то еткандардын мал ажын канайып өнгжидип туру?

Јоктулардын аргазы кэм.

Ўүрэнчиктэргэ ажындра чийгэн „эмди Совет јан јоктудын аргазы болор“ дэгэн сөстөрди көргүзэр, јурадар, кычыртар, буквардан бэдрэдип таптырала, кычыртар, каттарына—бөлөр. Эмди дэгэн сөсти айдарга бэлэндэнип алыгар дээ, үүрэнчиктэр э-э-э дэжэр.

Э дэгэн букваны бичидэр. База эш, эр, ээр, ээрэ ээрэш дэгэн сөстөрди бичидип кычыртар.

Буквардагы „Совет јан“ деген статьяны кычыртар.

Тоо: Римский тооны тэгин тооны мынайта онго јэтрэ түнгэйлэштирэр:

I—1, II—2, III—3, IV—4.

9 К У Н.

Подтема „Јоктулар совет јангы тыгыдар кэрэк“ Совет јан кэмгэ тузалу? Кэмди тыгыдат?

Совет јан тыгыза, кэм тыг болор? Совет јангы јоктулар канайып тыгыдар?

Байлар совет. Јангы тыгыдарба?

Айдарда совет јангы кэмдэр тыгыдар?

Ўүрэнчиктэргэ Совет јангы јоктулар тыгыдар кэрэк дэп айттырала, ажындра бичигэн ол-ло айттырган сөстөрди көргүс, кычырт, јурат, каттарына бөлдүр, буквардан бэдрэп таптыр, кычырт.

Совет дэгэн сөстин учунда кандый буква угулат деп сура. Ўүрэнчиктэр „т“ дежер,

„Т“ дэгэн букваны бичит. База ат, эт, там, тату ташта, тэрэ, тура тут дэгэн сөстөрди бичит. База үүрэннип алган буквалардын јаанын бичииргэ үрэтсин.

Буквардан „Јоктудын аргазы совет Јан“ дэгэн статьяны кычырт.

Тоо: 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100 бичииринэ чотко салып көргүзип турала бичит.

Чотко 40 салза, баштапкы эмиктэ болчок јоккуру турар, экинчизин-дэ төрт он турар.

Анайып чотко салдырып бичицэри үүрэнчиктэргэ
арт илэ болор.

10 К У Н.

Подтема „бистин иш тожыбыс“

Алтай кижининг эдэр ижи нэ иш болор?

Малды көрбөзө, мал-да туза болор-ба?

Алтай кижии аш салза, туза болор-ба?

Нэнинг учун мал көрөри, аш салары тузалу бо-
лор?

Слэрдинг эн жаан ижигэр кандый иш болор?

Үүрэнчиктэр Мал көрөр, мал азраар ижибис дэп
айдар. Ажындра бичип алган „Мал көрөр, мал азраар
ижибис“ дэп сөстөрди көргүс, Журат, кычырт, каттары-
на бөлдүр, буквардан бэдрэди кычырт.

Кө дэгэн катты чөйө айтырала, учунда нэни ай-
дып туругар дэээ, ө дэжэр.

Ө дэгэн букваны бичит. Ор, өрө, төш, төрт дэ-
гэн сөстөрди бичит.

Ижибис дэгэн сөсти айдарга бэлэндэнип алыгар
дэээ, үүрэнчиктэр и-и-и дэп айдар. Нэни айдып туру-
гар дэээн, олор „и“ дэп айдып турыбыс дэжэр.

И дэгэн букваны бичит. База иш, иштэ, иштээр,
тиш дэгэн сөстөрди бичит.

Буквардан „Мал көрөр иш“ дэгэн статьяны кы-
чырт.

Тоо: Чотко тооны жүскэ јэтрэ салдырып үүрэт.
Тооны жүскэ јэтрэ чийэринэ үүрэт.

21, 22, 23, 24. Малдыг тоозын бичит, жүстэнг аш-
пай турган болзо.

11 К У Н.

Подтема „Эмэгэндэр кул эмэс“.

Каан тужун-да эмэгэндэрди Јамылуга тудар бол-
ды-ба? Эмэгэндэр эр улуска түнгэй правалу болды-
ба? Энчи үп алар-тужунда эмэгэн кижии эр кижээ тү-
нгэй болды-ба? Эмэгэн јэр алар јангы бар болды-ба?

Совет жан эмэгэндэргэ кандый кайрал бэрди?
Эмди эмэгэндэрди эр улус бийлэр жан барба?
Кулданар, калын-га садар жанбар ба?

Эртэгидэ кул болгон эмэгэндэр эмди кул бой-
ынча туру-ба?

Ажыидра буквардан бичип алган „эртэгидэ кул
болгон эмэгэндэр эмди кул эмэс“ дэгэн сөстөрди ай-
ттырала, ол сөстөрди көргүзэр, журадар, каттарына
бөлдүрэр, буквардан таптырып кычыртар.

Эмэс дэгэн сөстин учунан „с“ дэгэн букваны
айттырала, бичидэр. Эмэгэн дэгэн сөстин учунан „н“
дэгэн букваны айтырып бичидэр. База эн, энэ, сэн,
эрти, эртэн, су, ас, сас, тас, сарас, сурас, сан, ба-
за ө^скөдө сөстөрди үүрэнгэн буквалар-ла бичиир.

Буквардан „эртэгидэ эмэгэндэр кул болгон“ дэ-
гэн статьяны кычырар.

Тоо; жүскэ јэтрэ тооны бичиир.

12 К У Н.

Подтема „үүрэдүдин тузазы“.

Үүрэдүдэн кандый туза болот? Озо бичиккэ
үүрэнэр арга јокту кижидэ болды-ба?

Бичиккэ кэм үүрэнди? Озо каан тужунда бичик-
кэ кандый улусты кичээп үүрэткэн?

Эмди бичиккэ кэмди кичээп үүрэдэт?

Бичиккэ үүрэнзэ качан бир туза болор-ба?

Бу суракка ажындра бичип алган „бичиккэ үү-
рэнзэ качанда тузалу болор“ дэгэн сөстөрди айтты-
рала, оморды көргүзэр, журадар, катарына бөлдүрэр,
буквардан таптырар, кычыртар, билгэн каттарды кы-
чыртып турар.

Үүрэнзэ дэгэн сөсти айдарга бэлэн болыгар дэ-
зэ, үүрэнчиктэр ү-ү-ү дэжэр. Ү дэгэн букваны чийдир.

База бо дэгэн катты чөйө айдыгар дэзэ. үүрэн-
чиктэр бо-о-о-о дэп чөйөр. Нэни учунда чөйип туру-
гар дэзэ о-о-о дэжэр.

О дэгэн букваны бичит. Онын кийиндэ буквардагы үс, тус, түн, сүр дэгэн сөстөрдөн ала от, тос, торо, оро, ол дэгэн сөстөргө јэтрэ бичит.

Буквардан „байлар озо бичиккэ үүрэнди“ дэгэн статьяны кычырт.

Тоо: јүскэ јэтрэ тооны чийэринэ үүрэт. Бичик билбэс улустын тоозын, бичик билэрлэрдиг тоозын, бичиккэ үүрэнип турган улустын эркэгин, тижизин бичизин.

13 К Ү Н.

Подтема „Бичик билбэс кижил мал тыгыдарга чыдабас“.

Бичик билбэс кижил нэниг учун мал ашты тыгыдып чыдабас? Бичик билбэс кижил укту малды учурлу азрап чыдар-ба? Учурлу аш саларына чыдаарба? Нэни билзе ол иштэрдил тыныдып көндиктирэр?

Бичик билбэс кижил мал тыгыдарга чыдаар-ба?

Үүрэнчиктэрдэн ажындра буквардан бичип алган „Бичик билбэс кижил мал тыгыдып чыдабас“ дэгэн сөстөрдил айттырала, ол сөстөрдил көргүзэр, бичидэр, катгарына бөлдүрэр, буквардан ол эмээ га-зеттэн андый сөстөрдил таптырып кычыртар.

Мал дэгэн сөстинг учунаг л дэгэн букваны айттырала бичидэр. База буквардан ал, ала, алар, сула дэгэн сөстөрдөн ала ээл, ээлэр совет деген сөстөргө јэтрэ бичидэр.

Буквардан „Бичик билбэс кижил“ дэгэн статьяны кычыртар.

Тоо: јүскэ јэтрэ тооны бичидип үүрэдэр. Коллективка кирган улустын малын тоолоп бичиир. Олордын иш эдэр улузын бичии.

14 К Ү Н.

Тема „Совет јан албатынын мал ажын иш тожын өнжидэргэ јүүп эдил турган кэрэктэри“.

Подтема „Алтай кижининг иш тожынынг астамы ас болуп јаткан учуры“.

Алтай кижы кышкыда малын өлөндөр-бө?

Көдүрткэ кайдан болор?

Уйды өлөндөзө, үй кышкыда сүтгү болор-ба?

Алтай уй канча ай саздарып јат?

„Нэни этсэ, алтай уйдын сүдин көптөдип алар?

Ўүрэнчиктэрди ажындра бичип алган „Кышкыда өлөндөзө уй сүтгү болор“ дэгэн сөстөрди айтырала, көргүзэр, јурадар, катгарына бөлдүрэр, буквардан бэдрэди кычыртар. Газеттэн ол сөстөрди тааптырып кычыртар. Мынаг ары билгэн сөстөрди газеттэн таныт.

Уй дэгэн сөстин учунаг „Й“ дэгэн букваны айрып бичидэр. Өлөң дэгэн сөстин учунаг „Н“ дэгэн букваны айрып бичидэр.

База буквардагы „Алтай уй“ дэгэн статьянаг озо бичигэн уй, кой, аң, таң, тоң дэгэн сөстөрди бажынаг ала учуна јэтрэ бичиттирэр.

Буквардагы „Алтай уй“, база „Орой“ дэгэн статьяларды кычыртаар.

Тоо: јүскэ јэтрэ тооны бичидэр. Улустынг эткэн өлөннинг тоозын бичидэр.

15 К У Н.

Подтема „кэчэ куучындаган тема“.

Кышкыда малды, анчадала уйды өлөндөбөс кэрэгин-дэ, алтай малдын ийдэ күчи озогызынаг көптөп турган-ба? Айтса астап турган-ба?

Јаскы көдүрткэдэн омок јаан бала чыгар-ба?

Алтай малдын сөөш јаандап турган-ба? Кичинэктэп турган-ба? Нэнинг учун кичинэктэп турган?

Нэни этсэ малдын сөөги кичинэктэбэс?

Нэни этсэ јаскыда көдүрткэ болбос?

Обоголоп өлөң этсэ јаскыда көдүрткэ болор-ба?

Уурэнчиктэрди „Обоголоп өлөң эт јаскыда көдүрткэ болбос“ дэгэн сөстөрди айттырала, бичип ал-

ган ол сөстөрүн көргүзэр, журадар, каттарына бөлдүрэр, кычыртар, буквардан ол сөстөрди таптырып кычыртар. Газетэн-дэ таныдып кычырт.

Үүрэнчиктэрди болбос дэгэн сөсти айдарга бэлэн болыгар дээ, озор б-б-б дэжэр, айдарда „б“ дэгэн букваны айрып көргүзэлэ бичидэр.

„Б“ дэгэн букваны үүрэнчиктэр „бы“ дэп айтпасын. Оны сүрээп кичээзин.

База „јаскы көдүрткэ“ дэгэн статьянын алдындагы-бэ, бэл, бэлэ, бэлэн сөстөрдэн ала кышкыда уйды өлөндөзө, јаскыда уй өлбөс дэгэн сөскө јэтрэ бичидэр, кычыртар.

Буквардагы „јаскы көдүрткэ“ дэгэн статьяны кычыртар.

Тоо: јүскэ јэтрэ тооны бичидэр. Јаскыда өлгөн көдүрткэлэрди тоолоп бичидэр. База килограмм дэп нэмэгэ үүрэдэр.

16 КҮН.

Подтема „Јылу кажаганын учуры“.

Јылу кажаган-га уйга тузалу-ба?

Јылу кажаган-га турган уй соокко тогор-бо?

Јылу кажаган эдэргэ акчаны кайдан алар?

Нэнинг учун јылу кажаган-га турган уй соокко алдырбас?

„Јылу кажаганга турган уй соокко алдырбас“, дэп үүрэнчиктэрди айтырала, ажындра бэлэндэп алган „Јылу кажаганга турган уй соокко алдырбас“ дэгэн сөстөрди көргүзэр, журадар, каттарына бөлдирэр, кычыртар, буквардан бэдрэп таптырар, кычыртар.

Үүрэнчиктэргэ кажаган дэгэн сөсти айдарга бэлэн болыгар дээ, озор ККК дэжэр.

Үүрэнчиктэр „к“ дэгэн букваны „кы“ дэп айтпасын дэп сүрэкэй кичээзин.

К дэгэн букваны бичидэр. Баба буквардагы: Кар

түшти. Соок кэлди, дэгэн сөстөрдөң ала „Јылу кажаган“ дэгэн статьяга јәтрә бичидип кычыртсын.

База „Јылу кажаган“ дэгэн статьяны кычыртсын. Үүрәнип алган сөстөрдү газеттәң тыныттырар. Ол сөстөрдү үүрәдүчи ажындра тәмдәктәп салзын.

Тоо: Јүстәрдү 100, 200, 300, 400 дәп бир мунга јәтрә чотко салып бичидәр.

17 КҮН.

Подтема „Укту айгырды уктап јаан јакшы мал бүдәр“.

Јаан јакшы малды кайдаң алар.

Укту айгырдаң, буканаң, кучанаң уктап јакшы мал бүдәр-бә?

Укту айгырды, буканы, кучаны мал-ла болгонына салар-ба, айтса талдама малга салар ба? Оок малды боозабозын дәп башка күндәриндә туза бар-ба?

Уйан айгырдаң, буканаң, кучанаң уктап уйан укту мал бүтпәзин дәп нәни эдәр кәрәк?

Бу суракка кару айдып болбос болзо, ол уйан айгырларды, букаларды, кучаларды торт кестирәр кәрәк, уйан бәләрди, уйларды, койлорды јаан сөөктү јакшызынаң башка күдәр кәрәк дәп айдып бәрзин.

Укту айгырды уктап јаан јакшы мал бүдәрбә дәп суразын.

Үүрәнчиктәр „Укту айгырды уктап Јаан јакшы мал бүдәр“ дэгәжин, ажындра бәләндәп бичигән оло сөстөрдү үүрәнчиктәргә көргүзүп айдып бәрәлә, ологго кычыртар, каттарына бөлдиләр, јурадар кычыртар, буквардаң бәдрәдип таптырала, кычыртар. Газеттәң-дә, бар бөлзо, таптырып кычыртар. Газеттәги сөстөрдү ажындра тәмдәктәп алар кәрәк.

Јакшы дэгән сөстинг учун чөйө айдыгар дәзә, үүрәнчиктәр Ы Ы Ы дәп чөйөр.

Айдарда ол „ы“ дэгән букваны ологго кәзип алала көргүзәр, бичидәр, буквардагы ыш, кыр, кыра,

кыралу дэгэн сөстөр дэн ала кайлык, сырмак дэгэн сөстөргө јэтрэ үзэ бичитсин.

Буквардагы „Укту мал азраары“ дэгэн статьяны кычыртсын.

Тоо: Метр дэгэн кэмјүдигэ үүрэдэр.

База тооны 135, 136, 137 дэп бичидип үүрэдэр. Атын, уйдын, койдын, айгырдын, буканын тоозын бичитсин. Анчадала укту мал-ла уйан малдын баазын бодоттырып бичитсин.

18 КҮН.

Подтема „Кижээ агаштын тузалузы“.

Агаш өскөн јэрдэ су, чык көп болор-ба?

Агаш кижээ нэ тузалу болор?

Слэрдиг улус агашты чэбэрлэп туру-ба?

Өрт өчүрип туру-ба?

Агашты аайлу башту кэзип туру-ба?

Агаш албатаа јөөжө болор-ба?

Үүрэнчиктэр агаш албатаа јөөжө дэжэр. Айдарда ажындра бэлэндэгэн „Агаш албатаа јөөжө“, дэгэн сөстөрдиг көргүзүп кычыртар, јурадар, каттарына бөлдүрэр, буквардан бэдрэдип таптырала кычыртар.

Агаш дэгэн сөстө слэр билбэс букваны айдыгар дээ, үүрэнчиктэр г г г дэжэр.

Г дэгэн букваны бичит. Буквардагы Ага, агаш агаштар дэгэн сөстөрдэн ала Улаган, Барагаш дэгэн сөстөргө јэтрэ бичидип кычырт.

Буквардагы „Агаш“ дэгэн статьяны кычырт.

Тоо: 235, 348, 648, 752, 987 дэгэн тоолорды бичит.

Тура эдэргэ канча агаш кэрэк онызын бодоттырып бичит.

19 КҮН.

Подтема „Аш курсак таап аргаданар кэрэктэр.“

Адару тудары тузалу-ба?

Јэр адарузы бар-ба?

Төнөш уйалу адарудынгу тузаы артык, айтса рамду улейдингу адарудынгу тузаы артык па?

Адару јәмити кайдангу алар?

Үүрәнчиктәр „Адару јәмитти чэчэктэнгу алар“ дээр. Бэлэндэп бичип алган „Адару јәмитти чэчэктэнгу алар“, дэгэн сөстөрдиги көргүзип кычыртар. Јурадар, каттарына бөлдүрэр, кычыртар. буквардангу бэдрэдиги таптырала кычыртар.

Адару дэгэн сөстингу слэр билбэс кандый буква бар дээ, д д д дэп үүрәнчиктәр айдар. Д дэгэн букваны бичидэр, буквардагы ада, адар, адару дэгэн сөстөрдөнгү ала Кулады. Адаган (ту) дэгэн сөстөргө јэтрэ бичидип кычыртар.

Буквардагы „Адару“, база „Адару азраары“ дэгэн статьяларды кычыртар.

Тоо: дециметр, сантиметр дэп кэмјулэргэ үүрэдэр.

Төнөш уйалу адару-ла рамду улей уйалу адарудынгу тарткан мөдин тоолоп, бодоп артыгын билэр.

20 КҮН.

Подтема „Ан андаары“.

Ан андаары алтай улуска тузалу-ба?

Анды өин јэгирбэй андаза туза болор-бо?

Ан өзөр јерди байлап андабазын дэп эткэниндэ туза барба?

Тоолу јылдарга андабазын дэп эткэниндэ туза бар-ба?

Баалу тэрэлү андарды өлтүрбэзин, албатаа чагалта эдэр андарды кичээп өлтүрзин дэп эткэни јакшы кэрэк-пэ?

Ан албатаа кандый јөөжө?

Ан албатаа астамду јөөжө дэп айтырала, ол сөстөрдиги (ажындра бичип алганын) көргүзүп кычыртар, јурадар, каттарына бөлдүрүп, кычыртар. Буквардангу бэдрэдиги таптырала кычыртар.

Астамду дэгэн сөстө слэр билбэс кандый буква бир дэээ, м м м дэл үүрэнчиктэр айдар. М дэгэн букваны бичидэр. База буквардагы мал, малта дэгэн сөстөрдөң ала Уймэн, Кармак дэгэн сөстөргө жэтрэ кычыртып бичидэр.

„Алтайдын андары“ дэгэн статьяны буквардан кычыртар. Алтайдын андарын тоолоп бичидэр.

Тоо: Буквардагы Курамайдын аткан андарын бодоп аларга үүрэтсин.

База јартык тоолорго үүрэтсин.

Јартык тоолорды үүрэдэрдэ чайдын јартыгын мынайта $\frac{1}{2}$ бичиир дэл, чертвэртин мынайта $\frac{1}{4}$, осмушказын мынайта $\frac{1}{8}$ бичиир дэл чийдирзин.

21 КҮН.

Подтема „Ан андаары“.

Биригип андаары артык айтса јангыскан андаганы артык-па?

Аткан ангнын тэрэзин кооперативка бэргэни артык-па, айтса туура седучаа бэргэни артык-па?

Кар јаан болзо, анчылар нэни кийэлэ андаар?

Үүрэнчиктэргэ ажындра бэлэндэгэн „Чаналу анчылар“ дэгэн сөстөрдл көргүзүп кычыртар, јурадар, каттарына бөлдүрэр, кычыртар, буквардан бэдрэдип таптырала, кычыртар. Чана дэгэн сөстө слэр билбэс букваны айдыгар дэээ үүрэнчиктэр ч ч ч дэжэр. Ыч дэл срай айтырбазын.

Ч дэгэн букваны бичидэр. База буквардагы чана, чаналу, ачана дэгэн сөстөрдөң ала Чемал, Чуй дэгэн сөстөргө жэтрэ бичидип кычыртсын.

Тоо: мунган ажыра тоого үүрэдэр.

Буквардагы чаналу анчылардын өлтүргэн андарынын баазын бодотсын. База өскөдө тооны оо түнэйлэштирип бойлоры таап бодозын.

22 КҮН.

Подтема „Бөөрининг кижээ чагылта түжүрэри.

Бөөри, малга тузалу нэмэ-бэ?

Бөөрининг чагалтазын Совет жаг канаип аста-
дарга туру?

Слэрдинг јэрдэ бөөри көп мал туткан-ба?

Бөөри өлтүрэлэ казнадан акча алган киж
бар-ба?

Јон биригип бөөри андап туру-ба?

„Мал кыратан ачап бөөри“, дэгэн сөстөрди
(ажындра бэлэндэп бичип алганын) үүрэнчиктэргэ
көргүзүп кычыртсын, јуратсын, каттарына бөлдүрзин,
кычыртсын, ол сөстөрди буквардан бэдрэдип кы-
чыртсын.

Ачап дэгэн сөстинг учунда нэни угуп туругар
дэээ, үүрэнчиктэр п п п дэжэр. П дэгэн букваны
бичит. Буквардагы ачап, ачаптанган бөөри, копчы
дэгэн сөстөрдөң ала: мал көрүп кэлди, мал айдап
кэлди дэгэн сөстөргө јэтрэ бичидип кычырт.

Буквардагы „Ачап бөөри“ дэгэн статьяны
кычырт.

Тоо: јурт ичиндэ бөөри бир јылга кырган малды
тоолоп, олордын баазын бодот.

База процент дэгэн нэмэгэ үүрэт.

Процент дэгэни јүстинг бир бөлүги болор,

23 КҮН.

Подтема „Аракынынг јаманы“.

Аракы ичкэн киж су болор-бо?

Нэнинг учун су болбос?

Аракызак кнжининг ижи-тожы онду бүдэр-бэ?

Бала барказы аш курсакту, амыр јуртаар-ба?

Аракы коронду јыланга түнэй болор-бо?

Үүрэнчиктэр „Аракы коронду јыланга түнэй“
дэгэн соондо, олорго ол сөстөрди (ажындра бэлэн-

дэл алганын) көргүзүп кычыртар, журадар, каттарын, бөлдүрэр, кычыртар.

Жылан дэгэн сөстө слэр билбэс кандый буква бар дээ, ЈЈЈ дэл үүрэнчиктэр айдар.

Ј дэгэн букваны бичидэр. Буквардагы јэ, јээзэа јээзэлү журт дэгэн сөстөн ала јунма, јум кар дэгэн сөстөргө јэтрэ бичидип кычыртар.

Буквардагы „Коронду јылан“, база „Алтай ара-кы“ дэгэн статьяларды кычыртар.

Тоо: Километр дэл нэмэгэ үүрэдэр.

База журт ичиндэги улус аракы ичэлэ, иш этпэй күн өткүргэнин бодойло, өткүргэн күндэрдиг акча-зын бододып көрзин.

24 КҮН.

Подтема „Кузуктаары“

Кузук бүткэни албатаа тузалу-ба?

Кузукты пыжар өинэ јэтирбэй иштэээ туза болор-ба?

Нэнинг учун туза болбос?

Соокко кузук эзлиги тонгор-бо?

Мөш агашты (јаш өзүп турганын) кэээргэ јара-ар ба?

Кузуктаар јэрдэ, мөш агашка өрт чыкажын слэр-динг улус оны өчүрүп туру-ба?

Кузуктынг эзлигин чэбэрлэээ, кузук болор-бо?

Үүрэнчиктэргэ „кузуктынг эзлигин чэбэрлэээ, кузук болор“, дэл айттырала, ажындра бэлэндэгэн ол сөстөрдиг көргүзүп кычыртар, журадар, каттарына бөлдүрүп, кычыртар, букварданг ол сөстөрдиг тапты-рала кычыртар.

Кузук дэгэн сөстө слэр билбэс кандый буква бар дэл үүрэнчиктэрдэн сураза, олар 333 дэжэр.

3 дэгэн букваны бичит. Буквардагы туза, тузалу, кузук дэгэн сөстөрдөн ала кулузын, калазак дэгэн сөстөргө јэтрэ бичидип кычыртсын.

Буквардагы „Кузуктаар ой“ дэгэн статьяны кычырт.

Тоо: Букварлагы „Кузуктаар ой“ дэгэн статьянын кийиндэ салган тооны бодот.

25 КҮН.

Подтема „Кэмжилү курсак бэрбээ, жылу кажаган уйды сүтэндирип болбос.

Јаңыс жылу кажаган уйга туза болор-бо?

Нэнин учун уйды жүзүн жүүр курсак-ла азраза уй сүттү болор?

Кандый курсактар-ла уйды азраза, уй сүрээн сүттү болор?

Уйды клевер өлөн-лө, кулурдын жармазы ла, талкандаган суланын кулуры-ла, кэндэрэштин чагыла, кортошко-ло, свекло-ло, чалканаш-ла база өскөдө курсактар ла агрономнын үүрэдүүнин ааинча азраза сүрээн сүттү болор.

Кэмжилү курсак бэрбээ жылу кажаган уйды сүтэндирип болбос дэгэн сөсти үүрэнчиктэргэ көргүзип, кычыртар, журадар, каттарына бөлдүрэр, кычыртар, буквардан бэдрэдип таптырар, кылыртар.

Кажаган дэгэн сөстө слэр билбэс кандый буква бар деп сураза, үүрэнчиктэр ЖЖЖ дэжэр.

Ж дэгэн букваны бичит.

База букварлагы кижиге, кажаган, јөөжө дэгэн сөстөрдөн ала эжэр, ижэнэр дэгэн сөстөргө јэтрэ бичидип кычырт.

Буквардагы „Јылу кажаган кижээ тузалу“ дэгэн статьяны кычырт. Көчүн јурэр болзо огород иштэп, жылу кажаган эдип, уйды жүзүн жүүр курсак-ла азраар эп бар-ба, деп сурап ук.

Алтай буквалардын азбуказын кычырт.

Тоо: Бир күнгэ уйга кандый курсакты кэмжилу бэрэгин тоолодын бичидип кор.

Андый бичигэни буквардагы „җылу кажаган“ кижээ тузалу“ дэгэн статьянын кийиндэ чиилгэн, оны үүрэнчиктэр-лэ кычырып көрүп бичидэр.

26-27 КҮНДЭРДЭГИ ҮҮРЭДҮ.

Тема III „Ойрот област, онын ижи-тожы“.

Подтемазы „Ойроттын облазы“.

Ойроттын облазын айлантра турган јэрләрди адагар?

Ойроттын јэрининг тайгазын сууларын адагар?

Јаткан албатызы кандый албаты?

Албаты нэни иштэп курсагын азранып јат?

Аймактары канча? дэп үүрэнчиктэрдэн сурап угып күүчындажала, буквардагы „Ойрот облас“, „Албатынын тоозы“, „Мал аштын тоозы“, Ойроттор кичээнигэр дэгэн статьяларды кычырт.

База буквардагы орус тилинин букваларын үүрэдип бичидэр кэрэк. Бир күндэ бир буквадан ажыра үүрэтпэс кэрэк. Нэнинг учун дээ, орус тили айдарга күч болуп јат, буквазын-да айдарга сүрээн күч.

Букварда „Орус бичик“ дэп чийгэн сөстөрди ель-чиби, кедр-мөшь, лес-агаш дэп бичидип үүрэтсин.

Тоо: Нэлэ јаан тоо бичитсин. Јурт ичиндэ, Аймакта, Областа јаткан улустын тоозын бичитсин, малдын аштын тоозын база бичитсин.

28 КҮН.

Подтема „Алтай улустын ижи-тожын кондуктирэр јолдор“.

Көчөр јанг иш-тош тыныдар-ба?

Иш-тошты тыгыдар кандый јолдор бар? (иш-тош дэгэни мал азраар, аш салар кэрэк).

Алтай јэриндэ кыра, огород-маала салары туза бар-ба?

Деревнелэп турганында туза бар-ба?

Јурт ичиндэ өрөкө саин јәр кәстирәриндэ туза бар-ба? дәп сурап ук.

Буквардагы „Көчө Јаг мал тыгыдып болбос“ „Алтай Малдын астамын көдүрәр јолдор мындый болуп јат“ „Санаш ашты канайта салган“, „Деревнэ тузалу“, „Јурт ичиндэ јәр кәстирәри“ дэгән статьяларды кычырт.

Мал ашты канайта тыгыдатаң јолдорды бичит Газаттәң кычыртып көр.

Тоо: Јурт ичиндэ салган аштын тоозын бичигәр. Јаан тоолор бичитсин.

29 КҮН.

Сурап угуп куучындажар куучын.

Мал азраарга бириккән коллективтә туза бар-ба? Јагыс кижі укту айгыр, бука садып алар күчи чыдаар-ба?

Сләрдин јәрдә мал азраар кәрәгиндә кандый коллективтар, артәлдәр бар?

Кредит дэгән нәмә мал азраган кижәә тузалу-ба? Кредит эн озо кәмгә болужар?

Буквардагы „Коллектив“, „Куладыдагы коллектив“, „Акча салар касса“, „процент“ дэгән статьяларды кычырт.

Коллективка кирергә угузу (заявление) бичик бичииргә үүрәт. База газеттәң коллектив ижи кандый болуп турганын кычырт.

Тоо: Процент дэгән нәмәни бодоорго үүрәт.

Кредиттын улуска бәргән акказын бодот.

30 КҮН.

Подтема „Деревнә-лә гөрод саду алыжып турганы“.

Куучын айдып сураары.

Деревнә гөродтонг нәни алар, гөродко нәни бәрәр?

Деревнэ город јок болзо малта бычакты, нэлэ јэпсэлди, тэмирди, нэлэ эмди, мылтыкты, шилдэнг эткэн нэмэни табар јэри бар-ба?

Аш курсакты, тўк, тэрэни, эт, сарјуды деревнэ јок болзо город кайдан алар?

Деревнэ-лэ город ортозында саду эдэркооператив тынгыза, город-ло деревнэ улузынын ортозы нак-јуук болор-бо?

Саду кэрэгиндэ тэмир јолдын тузазы бар-ба?

Фабрик заводты электричество-ло иштэндиргэниндэ туза бар-ба?

Фабрик, заводтын эдип турган таварын тоолоп бичит.

Буквардагы „Фабрик, завод“, „Кооператив“, „Тэмир јол“, „Электричество-ло иштэнэри дэгэн статьяларды кычырт.

Тоо: Нэлэ јаан тооны бичидэр. Кооперативтын садуузы 26, 27, 28 Јылдарда канайта өзүп турган члэндэрининг, пай акказынын, саду акказынын, саткан товарыннг баазын тоозын бичит.

31 КҮН.

Подтема „Алтай улустын јүрүми“

Айдар куучынын сурактары:

Батрактардын ийдэ күчи нэзиндэ болор? Олордын союзы, комсомол, партия олорго арга болор-бо? Каан тужунда эмэгэндэрди канайта эр улус кулданган? Совет јанг эмэгэндэргэ нэ кайрал бэрди?

Кам камдадары, јарлыктадары улуска туза јеттирэт-нэ? База кандый кэлишпэс јанг бар?

Эмэгэн улус бичиккэ үүрэнзэ туза болор-бо?

Буквардагы „Батрактар“, „Эмэгэн улустын јаданы (јүрүми), „Эмэгэн улуска айдар сөс“, „Мэкэчи кам“, „Кайындаар јанг“, дэгэн статьяларды кычыртар.

Батрактардын союзына кирэргэ угузу бичик бичииргэ үүрэт.

База газет кычырарга үүрэт.

Тоо: Журт ичиндэги батрактардын, јоктулардын, средняктардын, кулактардын тоозын алып, процентэрин тоолот.

32 КҮН.

Подтемазы “Алтай улустын јүрүми.”

Айдар куучынын сурактары:

Кандый југуш оорулар бар? (көс оорусы, сакпу, оспо, јадын оорулар)

Југуш оорулар канаип улуска југуп јат? (бийт, сэгэрткиш, канза алыжары, јангыс аяактан ичэри, оорулу улуска айлдаары).

Канаип југуш оорудан чэбэрлэнэр?

Албатынын сукадык јадарын кичээр комисс иштэнип туру-ба

Малдын кандый Југуш оорулары бар?

Малды оорудан канаип чэбэрлээр?

Буквардагы „Кижинин југуш оорулары“, „Малдын Југуш оорулары“ дэгэн статьяларды кычыртар. Југуш ооруларды, олордон чэбэрлэнэрин тоолоп бичидэр,

Тоо: Алдында үүрэнгэн тоолорды тоолодор.

33 КҮН.

Подтема „Бичик биликкэ үүрэнэри“

Куучынын сурактары:

Бичик-билик тузалу-ба?

Совет јан улусты канайта кичээп үүрэдип туру?

Газет дэгэн нэмэ албатаа бичик-билик јайат-па? Журт-корлор газеткэ тузалу-ба?

Газет кэмгэ тузалу? Бу Куучын айдар тужунда үүрэнчиктэрди бичик билбэстэрди бичиккэ үүрэди-гер дэп айдыгар. Анчадала үй улусты бичиккэ үүрэн-гэргэ сөстөгөр.

Кычырар статьялар букварда болор. Олордын ады мындый: „Кызыл Ойрот“ газет, „Кызыл Ойрот кожон“, „Јурткорлар“. „Кызыл Ойрот газеткэ статья бичииргэ үүрэнчиктәрди үүрәтсин. Улустарды „Кызыл Ойрот“ газет алдыарга бириктирзин.

Тоо; Јурт ичиндэ улустың алдырып турган газетәрин тоолоп, баазын бодотсын.

34 КҮН.

Тема IV „Јаң кэрэгиндэ блаажып тартышканы“.

Баштапкы подтемазы „Ишмэкчилэ капиталист тартышканы“. Каан тужунда ишмэкчи нэ кэрэк капиталист улустар-ла тартыжар болгон?

Нэдэң улам капиталист улус баир болгон? Ишмэкчиләрдин јалын јэтрэ бэрбэй баиған. Капиталистар нэнинг учун ишмэкчиләрди јаман көрөр болгон?

Помещик улусты јэр кэрэгиндэ өөркөп кэм јуулаар болгон? Помещиктар крестьяндарды канайта кыйнаған?

Буквардан кычырар статьялардын ады мындый: „Капиталистар-ла тартышканы“, „Крестьяндарды помещик кулданганы“, „1905 јыл“ „Бастра Јәрдинг каандары согушканы“, „Јаң блаажып согушканы“.

Јаң кэрэгиндэ Алтай јериндэ улус бой-бои канайта согушканын бичит. Протокол бичик бичииринэ үүрәт.

Тоо: Эски јаң бузылгананг бэри, 1905 јылдан бэри, база өскөдө кандый бир кэрәктәрдинг бэри канча јыл, ай, конок болгонын тоолорго үүрәт.

35 КҮН.

Подтема „Кызыл чэрү“.

Кызыл чэрү качан төзөлгөн? Нэ кэрэк учун төзөлгөн? Каан тужунда алтай улусты чэрүгэ алып үүрәтсэ, алтай улус јуу кэрэгинэ үүрәнэлэ, түймәп

башка чыгар дэп јуулажар болор дэп чэрүгэ алы-
үүрэтпэгэн. Каан тужунда чэру кэмгэ болужар бол
гон? Эмдиги Кызыл чэрү кэмгэ болужат? Кызыл чэ-
рү кэмгэ куйак болуп јат?

Буквардан „Кызыл чрү“, „Кызыл чэрүдинг коп-
жоңы“ дэп статьяларды кычырт.

Кызыл чэрүгэ турган уулдарга бичик бичииргэ
үүрэт.

Тоо: Кызыл чэрүгэ барган уулдардын процента-
зын тоолот.

36 КҮН.

д Подтема „Совет Јаң ишмэкчилэ крестьяндар
ыңАјаңы“.

Јдар куучынын сурактары: Совет Јаң кэмнинг
адаанын алып јат, кэмнинг учун туружуп јат?

Нэнинг учун совет јаң батрактар, јоктулар, орто
јаткандар бириксин дэп туру?

Крестьяндарга, ишмэкчилэргэ совет јаң канайта
болужып туру? Олорды нэнинг учун бир јаңыс сөстү
санаалу болзын дэп туру?

Буквардан кычырар статьялар мындый: Совет
башкарузы ишмэкчи-лэ крэстьяндардын башкарузы
болор.

Тоо: Нэлэ үүрэнгэн тоого тасказын дэп үүрэдэр.

37 КҮН.

Тема V „Совет Јаң база национальный кэрэк“.

Баштапкы подтема „СССР-лэ оок албатылар“.

Куучын кэрэгиндэ айдар сөс, сурактар: СССР ка-
чан төзөлүп бүткэн? Нэнинг уьун нэлэ албаты бои
алдынан башкарулу болзын дэп јаң (закон) чыгар-
кган? Каан тужунда оок албатылар бои башкарулу јат-
ан-ба? Оок албатыларды каан канайта кыстап кый-
нап турган?

Совет јан нэлэ албаты башкаланбай бой-бои јөптү јатсын дэп јат. Каан башкарузы нэнин учун бойынын албатыларын бой-бойын јаман көриштирэргэ албаданды?

Буквардин „СССР-дын төзөлгөн учуры“, дэгэн статьяны кычырт. Газеттэн-дэ статьялар кычырт.

Тоо: Там-ла јаан тоого үүрэдэр.

38 КҮН.

2 подтема „Каан тужун-да оок албатыларды кулданганы“.

Айдар Куучынын сурактары: Каан тужун оок албатыларды Канайта Кулданган? Каан башкарузы бир албаты бир албатыны јаман көрөр эдип үүрэдип алганы нэнин учун каанга тузалу болгон?

1904 јылда Кырлыкта Алтай улусты нэнин учун соккон, өлтүргэн, мал-ажын тоногон? Каан тужунда бийлэр, јвйзандар албатыны канайта кыстап турган?

Каракорум тужунда кандый болгон? Кэмнин сөзинэ кирип алтай улус бандага киргэн?

Совет Јаг Алтай јэрин Ойрот областу болзын дэп тургузала, албаты орус алтай дэшпэй кандый јат сын дэп туру? Орузы, алтаи башкаланбас эптү түнэй јадар кэрэгиндэ алтай улусты бичик-биликкэ үүрэдэргэ кичээп туру-ба

Буквардан кычырар статьялар: „Каан тужунда өскө албатыларды канайта кыйнаганы“.

Каан тужунда алтай-ла орус канайып көрүшпэй јатканын бичидип көр.

Тоо: Јурт ичиндэги, Аймактагы јаткан албатынын эркэги, үй улузын, алтаин, орузын тоолот. Процентэрин бодот.

39 КҮН.

Тема VI „Ленин-лэ бастра јәрдинг революциязы: Куучындаар сөстөр. Баштапкы подтема „Ленининг јүрүми, үүрэдүү“. Ленининг јүрүми. Ленининг үүрэдүү. Ленин нэ дэп үүрэткэн? Нэнинг учун каанды, онынг бийлэрин сүрэлэ, башкару-ды ишмэкчилэ крестьян бойлорынынг колына алзын дэп Ленин үүрэткэн? Андый үүрэдү кэрэгиндэ Ленинды Каан башкарузы канайта бурулап јаман көргөн?

Букварданг Ленин дэгэн статьяны кычырт. Ленининг јүрүмин бичит.

Тоо: Ленининг чыккан, бажыла ийдиргэн, өлгөн күнинэнг бэри канча јыл, ай, күн болгонын бододып көр.

40 КҮН.

Темазы--кэчэги тема.

Куучынынг сурактары: Ленин ишмэкчиләрди нэни эдэр дэп үүрэдип турды? Коммунист партияны кэм тözөгөн? Буржуй јанды антарар кэрэгин кандый партия баштап учуна јэтирди?

Коммунист партия нэнинг учун бастра јердэ Совет јанг болзын деп үүрэдү чыгарып јат?

Кычырар статьялар: а) Ленин-лэ коммунист-партия. б) коммунист партия буржуйларды антарганы. в) коммунист партияных кожоны. Коммунист партияга кирэр дэп угузу бичик бичииргэ үүрэт.

Тоо: Ойрот Областа турган коммунистардын эр улузынынг, үй улустарынынг, алтай, орузынынг процентэрин бодот.

41. КҮН.

Подтема „Интернационал“.

Бастра јәрдинг коммунистары биригип, алала Интернационал дэп јөп бүдүрди. Ленининг бүдүргэн ин-

тернационалы III интернационал болор. Ленининг Интернационалы нэни эдэр дэл турган?

Букварьдан „Интернационал“ дэп статьяны кычырт, база „Интернационал дэп кожонды кычырт.

Интернационал кожонды бичит.

Тоо: Үчүнчи Интернационал төзөлгөнөг бэри канча жыл болгонын бодот.

42 КҮН.

Тема VII „Јаш өскүрүмнин кыймыктанганы“ Баштапкы подтема „Комсомол“.

Айдар куучынын сурактары: Комсомол дэп кандый јиитәрди айдар? Комсомол төзөлөрдө нэ учурлу төзөлгөн? Комсомол партиянын нэ ижинэ болужар учурлу? Јурт ичинэ комсомол нэни иштээр учурлу? Бастра јәрдинг комсомолы биригип алган-ба?

Букварьдан кычырар статьялар: 1) комсомол 2) комсомолдын кожоны. 3) комсомолго кирэргэ бичигэн угузу. Комсомолго кирэргэ заявление бичииргэ үүрәт.

Тоо: Областа турган комсомолдын тоозын Проценттазын тоолот.

43 КҮН.

Подтема „пионерлер“.

Комсомолдын ордына кэм кирэр? Пионер нэ учурлу төзөлгөн? Балдарды нэнинг учун су кадык болзын дэп кичээп өскүрэр? Су кадык болзын дэп канайып кичээр? Балдар иш-тошко үүрэдәр-бэ? Октябренок дэп кэмди айдар?

Букварьдан кычырар статьялар: 1) пионерләр 2) пионер кожоны.

Тоо: тооны канайта үүренип алганын ончозын сурап угар. Бу программаны үүрәду мындый күндә, мындыб болор дэп учурлап бичигән. Јэ бу программанын ааинча үүрәдү јакшы көндүкпәй турган болзо,

кажы бир күнгэ үүрэдэтэн үүрэдүди јакшы лапту үүрэдэин дэээ эки күнгэдэ үүрэдэр јанду.

Үүрэду божогон кийнинде үүрэнчиктэрдин јууны эдэр кэрэк. Ол јуунда үүрэдү канайта божогонын, нэгэ үүрэнгэнин ончозын јууп куучындаар. Мынанг үүрэдип алган нэмэзин ундутпаска, карын онын үс-түнэ кожып алар табар кэрэгиндэ, ончогор бириклэгэр деп јөп айдар кэрэк.

Канайып бириклэгэр дэээ? Мынайып биригэр:

1. Газет алдырып кычырарга биригэр. База мындый кэрэктэргэ:
2. Бичиккэ улус үүрэдэргэ.
3. Јүзүн јүүр бичик кычырарга.
4. Јанг кэрэгин үүрэдэргэ.
5. Улуска куучын айдарга, газет кычырарга.
6. Јурткорлор болорго.
7. Мал ашты кичээп азраар үүрэдүгэ үүрэнэргэ.
8. Учурлу огород иштэп улуска көргүзэргэ. База өскөдө көп кэрэктэр эдэргэ биригэр.

5098

Ойрот.
2-442.

Издательско-Типографское
Объединение „Кызыл Ойрот“